

Клифърд Саймък

Особеност на професията

Присъни му се родният дом и когато се събуди, дълго не отваряше очи, като се мъчеше да запази видението. Нещо остана, но това „нещо“ беше смътно, размито, неясно, лишено от цветове. Родният дом... Той си го представяше, знаеше какъв е, можеше да възкреси в паметта си далечното, недосегаемото, но в съня всичко беше по-ясно!

И все пак не отваряше очи, тъй като много добре знаеше какво ще срещне погледът му – мръсната, неуютна колиба, в която се намираше. „Ако беше само мръсотията и липсата на уютност! – помисли той – А още и мъчителната самота, това чувство, че си в чужбина.“ Докато очите му са затворени, суровата действителност като че ли не съществува, но той е вече на границата, действителността е протегнала своите пипала към пълната с топлина и задушевност картина, която се старее да задържи. Повече не може. Мрежата на съня става твърде тънка и рядка, за да противостои на реалността. Щеш не щеш – отвори очите!

Така и беше: отвратително, неуютно, мръсно, безрадостно и навсякъде се спотаила тази враждебност, от която можеш да се побъркаш. Сега да се съвземе и да стане; започва още един мъчителен ден.

Мазилката по тавана се е напукала, посипала се е, има големи безобразни петна. Боята по стените се лющи, тъмните петна напомнят за дъждовете и навсякъде се носи този дъх на отдавна непроветрено помещение...

Гледайки към тавана, той се мъчеше да си представи небето – някога можеше да го види през всеки таван. Защото небето беше неговата стихия, небето и пустинният волен Космос. Сега ги няма, те не му принадлежат повече. Пропуските, несполуките в работата, всичко, което беше необходимо, се струпа, за да ликвидира кариерата му, да унищожи завинаги надеждите му и да го обрече на изгнание на чуждата планета...

Седна на кревата, придърпа с пета хвърлените на пода панталони, обу ги, пъкна крака в обувките и стана.

Тясна, мръсна стаичка. И евтина. Ще дойде ден, когато и такава няма да му бъде по възможностите. Парите са към края и когато се свършат, ще се наложи да търси работа, каквато и да е работа. Може би е трябвало по-рано да се погрижи за това, а не да се влачи докрай. Но не можеше да се насили. Да се хване на работа, да отседне тук, значеше да признае поражението си, да сложи край на мечтата за връщане в къщи.

„Глупак – каза си той, – и какво те замъкна в Космоса?“ Ех, да се върне само у дома, на Марс, вече с въже не можеш го изтегли навън! Ще се прибере във фермата, ще се заеме със стопанството като стопанин, ще се ожени за Елена. Нека други глупци с риск за живота летят по

Слънчевата система.

Романтика... Тя се върти в главите на момченцата, юношите с възторжени очи. Романтиката на далечните пътешествия из дебрите на Космоса сред лъчистите зеници на звездите, романтиката на пеещите двигатели, студената стомана, разсичаща тъмнината и безлюдната пустош, романтиката, въплътена в човешката плът и кураж.

Но романтика нямаше. Имаше тежък труд, постоянно напрежение и гнетяща тревога, разяждащ душата страх, който улавяше прекъсванията в работата на силовия механизъм... звънкия удар о металната броня... някоя от хилядите беди, дебнещи човека в Космоса.

Той взе от нощната масичка портфейла, пхна го в джоба си, излезе в коридора и заслиза надолу по клатещата се стълба. Наклонена стара тераса и зеленина – неудържима, буйна зеленина по земята. Неприятен, отвратителен цвят, който зашеметява и предизвиква вътрешен отпор. Всичко е зелено: трева, храсти, всяко дърво. Ако ги гледаш дълго, почва да ти се струва, че зеленината пулсира, трепти от потаен живот и от нея няма друго спасение, освен да се скриеш някъде. Зеленина, силно слънце, изтощителен зной – всичко това прави Земята непоносима. Наистина от светлината можеш се скриеш, с топлината също можеш да се справиш, но зеленината е навсякъде.

Той излезе, като бъркаше в джоба си за цигари. Напипа смачкания пакет и в него – единствената смачкана цигара. Залепи я на устата си, изхвърли пакетчето и остана на вратата, размишлявайки какво да предприеме по-нататък.

Но това усилие на мисълта беше само външно, предварително знаене какво ще прави, нямаше избор. Едно и също се повтаряше всеки ден и вече колко седмици. Това ще бъде и днес, и утре, и други ден, докато не отиде и последният грош.

А после – да, а после накъде?

Да постъпи на работа и да се опита нещо да отдели? Да пести пари, докато стигнат за билет до Марс? Каквато и да е работа на кораба му е забранена, но нали те са длъжни да вземат пътници? Ех, тия пусти сметки... За да спести достатъчно, му са необходими двадесет години!

Запуши и бавно се помъкна по улицата. Даже през цигарения дим чувствуваше миризмата на ненавистната зеленина.

Измина десет квартала и се озова до космодрума. На полето се издигаше кораб. Постоя, погледа и после се отпрати към евтиното ресторантче да закуси.

„Кораб – мислеше той. – Обнадеждаващ признак. Има дни, в които

няма да видиш нито един, а понякога – три-четири. Днес има кораб, може да е именно той.

Както и да е – си каза той, – ще намеря кораб, който ще ме заведе у дома. Кораб, на който ще бъде крайно необходим механик и капитанът ще затвори очи пред аварията в предишните ми рейсове.“

Знаеше, че се самозалъгва. Всеки ден си говореше едно и също. Вероятно, за да оправдае ежедневните си посещения на космодрума. Самозалъгване, което помага да запази надеждата, за да не падне духом. Самозалъгване, което позволява даже някак да се изтърпи мрачната, задушна колиба и зелената земя.

Влезе в ресторанта и седна на масата.

Сервитьорката се приближи, за да вземе поръчката.

– Пак мекици? – попита тя.

Той кимна. Мекици – евтина и калорична храна, точно каквото му е необходима. По-дълго време да му стигнат парите.

– Днес ще намерите своя кораб – каза сервитьорката. – Имам такова предчувствие.

– Възможно е – отговори той, като не вярваше особено.

– Знам какво ви е на душата – продължаваше тя. – Знам колко е тежко. Самата аз тъгувах за родината си, когато за първи път напуснах родния дом. Мислех, че ще умра.

Той мълчеше, чувствайки, че, ако отговори, ще урони достойнството си, въпреки че за какви дяволи му е сега това достойнство!

Разбира се, не ставаше дума за обикновена тъга по родината. Това беше планетна носталгия, мъка по другата култура, болка от раздялата с всичко, с което беше свикнал и към което бе привързан.

Докато чакаше мекиците, изведнъж се сети за съня си: изчезващите в далечината червени склонове, милващият кожата сух прохладен въздух, блясъкът на звездите в здрача, вълшебното злато на далечните пясъчни бури. И ниската къщичка, която се притиска към земята, а на терасата, обърната към залеза, неподвижно седи в креслото посребрял старец...

Сервитьорката донесе мекиците.

„Ще дойде ден – мислено си каза той, – когато не ще мога повече да понасям това самоизтезание, това самосъжаление. Отдавна беше време да се избавя от него. И колкото повече се помирявам с него, толкова повече то определя моите мисли и постъпки.“

Дояде мекиците и плати.

– Всичко хубаво – каза сервитьорката, усмихвайки се.

– Благодаря – отговори той.

Помъкна се по пътя, по скърцащия чакъл, и слънцето припече гърба му, но от зеленината беше избавен. Космодрумът беше безжизнен – изгорен, оголен.

Стигна до космодрума и се приближи към канцеларията.

– Пак вие – каза чиновникът.

– Има ли рейс за Марс?

– Не. А, почакайте, тук един току-що се приготвяше...

Чиновникът стана. Излезе навън и почна да вика някого.

След няколко минути се върна в канцеларията. Подире му вървеше мъж с изглед на борец. На главата на бореца имаше фуражка с изтрити, неясни букви „Капитан“.

– Ето този човек – каза чиновникът – Сън Купър. Механик първа класа, но е имал наказания...

– По дяволите наказанията! – изрева капитанът. Той се обърна към Купър: – Морисоните познавате ли?

– От пелени – отговори Купър.

Това беше лъжа, но вярваше, че ще се справи с двигателите.

– Общо взето им няма нищо – продължи капитанът, – само понякога вдигат малко шум, капризничат. Ще се наложи да ги поглезите. Не бива да откъсвате очи от тях. Ако се заяпате – всичко е свършено.

– Ще се справя – каза Купър.

– Моят механик ме подведе и избяга – капитанът плю на пода, демонстрирайки презрението си към избягалия механик. – Излезе слаби-чък в коленете.

– Моите колене са здрави – твърдо каза Купър.

Знаеше какво го чака. Но нямаше избор. Пътят за Марс беше през „морисоните“.

– Ами тогава да вървим – рече капитанът.

– За минута – каза чиновникът. – Това не става така. Вие сте длъжни да му дадете време да си събере нещата.

– Нямам нищо за събиране – намеси се Купър, като си спомни жалките вехтории, които остави в гостилницата. – нищо ценно.

– Трябва да сте наясно – продължи чиновникът, обръщайки се към капитана. – Не може да се гарантира за човек, който е имал наказания.

– Плюя на всичко – отрязва капитанът. – Достатъчно е да познава двигателя и движението, нищо повече не ме интересува.

Като нов корабът не е бил нищо особено, а и с годините не бе станал по-добър. Да, въобще да се лети с такъв ще е мъка, без да говорим за това, че „морисоните трябва да се гледят“.

– Не се страхувайте, няма да се разпадне – каза капитанът. – Ще издържи повече, отколкото си мислите. Просто е чудно на какво е способно това корито, напук на всички дяволи.

„Само още един рейс – помисли Купър, – да ме заведе на Марс. А там нека се разпада.“

– Корабът е великолепен – каза той съвсем искрено.

Приблужи се към могъщия стабилизатор и сложи ръка върху него. Тежък метал, боята отдавна е олющена, грапавини от корозия и студът дълбоко е проникнал в него, като че ли корабът още не е изпуснал погълнатия от него космически мраз.

„Най-после – помисли си той. – След толкова седмици очакване ето го най-после стоманеното произведение на инженерното изкуство, което ще ме заведе в къщи.“

Върна се при капитана:

– Какво, да започнем ли? – каза той. – Искам да видя двигателите.

– Те са в ред – отговори капитанът.

– Възможно е. Все пак ще ги проверя.

Очакваше двигателите да бъдат в лошо състояние, но не до такава степен. Корабът изглеждаше жалък, а „морисоните“ бяха още по-зле.

– Трябва да се действа – каза той. – С такива двигатели не може да се пътува.

Капитанът кипна и почна да ругае:

– Внимавайте, излитаме на разсъмване! Задачата е срочна!

– На разсъмване ще излетим – отрязва Купър. – Вие само не се бъркайте!

Той постави хората по местата им и сам работи четиринадесет часа непрекъснато без почивка – нито яде, нито спа. След това стисна юмрук и доложи на капитана, че всичко е готово.

Благополучно преминаха атмосферата. Купър разтвори юмрук и облекчено въздъхна. Сега трябва да следи да няма прекъсване.

Капитанът го извика при себе си и постави на масата бутилка.

– Вие се справихте много по-добре, отколкото очаквах, Купър.

Купър поклати глава.

– Още не сме долетели, капитане. Предстои ни дълъг път.

– Купър – каза капитанът, – знаете ли какво носим?

Купър поклати глава.

– Лекарства – каза капитанът. – Там има епидемия. Само нашият кораб беше що-годе готов за рейс. И ето, изпратиха нас.

– Трябваше преди това да се направи генерален ремонт на двигателите.

– Времето не позволяваше, всяка минута беше скъпа.

Купър отпи от чашата, отмалаял от умора.

– Епидемия, казвате? А каква по-точно?

– Пясъчна треска – отговори капитанът. – Навярно я познавате?

Смъртен ужас полази по гърба на Купър.

– Знам – той допи уискито и стана. – Аз тръгвам. Трябва да погледна двигателите.

– Ние разчитаме на вас, Купър. Трябва да се доберем.

Върна се в машинното отделение и се строполи в креслото, слушайки пеенето на двигателите, което пронизваше целия кораб. Те трябваше да работят без прекъсвания. Сега това е по-нужно, откогато и да е било. Работата не беше само да се доберат до в къщи: родната планета чакаше лекарства.

„Обещавам – каза той на себе си. – Обещавам, че ще долетим.“

Не щадеше нито екипажа, нито себе си. Ден след ден под вадещия душата нетърпим вой на дюзите и грохота на тези дяволски „морисони“.

Какъв ти сън – едва успяваше да полегне за няколко минути. Какъв ти обед – хапваше само нещо на крак. Работа, работа, но още по-лошо – надзор, очакване, цялото тяло е напрегнато: сега ще почнат да засичат... или сега ще звънне металът, предвещавайки опасност.

„И защо – се въртеше в главата му смътната мисъл – човек излиза в Космоса? И защо човек се захваща за такава работа?“ Разбира се, тук, в машинното, край доизносените двигатели човек се чувствава по-зле, отколкото в другите отделения. Но и там не е добре. Атмосферата на кораба е наситена с нерви, но най-лошо от всичко е черният, гнетящ страх пред Космоса, пред това, което Космосът може да направи с кораба и хората на борда.

На новите по-големи кораби обстановката до известна степен е по-добра. Отдавна е прието пътниците да се тъпчат с успокоителни лекарства. За да не нервничат, да не реагират така остро на неудобствата, да не се поддават на паника.

Но с екипажа не е така. Той трябва да бъде нащрек, готов на всичко. Длъжен е да понася всичко.

Възможно е да дойде време, когато корабите ще бъдат достатъчно големи, двигателите и горивото – достатъчно съвършени, когато страхът на човека пред пустия Космос ще намалее. Тогава ще стане по-лесно. Но това навярно е още далеч. Вече изминаха двеста години, откакто прадедите на Купър заедно с първите бяха отлетели да завладяват Марс.

„Не чувствавам, че се връщам у дома – си каза той, – няма да го понеса, няма да издържа.“ Даже тук, където почна да се натрупва всякаква миризма, чувствуваше уханието на сухия, прохладен въздух на родната планета. През металната обшивка на летящия кораб, през неизброимите тъмни мили той виждаше нежните тонове на залеза над червените склонове. В това е неговата сила пред другите. Ако не беше мисълта, че се връща у дома, нямаше да устои.

Бавно се нижеха дните, двигателите работеха и надеждата в неговата душа растеше. Накрая надеждата се смени с тържество.

Дойде денят, когато корабът като вихър се плъзна надолу през хладната разрежена атмосфера, кацна и спря.

Той протегна ръка, завъртя ключа – двигателите изреваха и млъкнаха. Тишина обгърна изтощената стомана, онемяла от непрекъснатия шум.

Стоеше, оглушен от тишината, изпитвайки ужас пред страшното безмълвие.

Мина покрай двигателите, плъзна ръка по метала, гледайки го като животно, учуден и едва ли не недоволен от това, че в неговата душа се роди нещо подобно на странна нежност към машината.

А впрочем, защо пък не! Двигателите го доведоха у дома. Той ги глезеше, прокллинаше ги, следеше ги, спеше до тях – и те го доведоха у дома.

А ако бъдем откровени, той много не вярваше в това.

Изведнъж видя, че е останал сам. Щом завъртя ключа, и командата се беше втурнала към стълбата. Време е и той да излезе и все пак, макар и за миг, остана в тихото отделение. Накрая още веднъж огледа всичко. Нещо да не е пропуснал?

Обърна се и бавно тръгна по стълбата към люка.

Горе срещна капитана. Зад ракетите се извисяваха червените склонове.

– Всички вече излязоха, остана само началникът на интендантската служба – каза капитанът. – Чаках ви. Отлично се справихте с двигателите, Купър. Щастлив съм, че тръгнахте с нас на път.

– Последният рейс – отговори Купър, галейки с поглед червените

склонове.

– Странно – каза капитанът. – Вие очевидно сте от Марс.

– Да. И трябваше въобще да си стоя у дома.

Капитанът внимателно го погледна и повтори:

– Странно.

– Нищо странно – възрази Купър. – Аз...

– И аз смятам да остана – прекъсна го капитанът. – На Земята кораба ще откара друг командир.

– В такъв случай – подхвана Купър – да излезем.

– Решено. Но най-напред – ваксинирането.

Спуснаха се по стълбата и тръгнаха през полето към зданието на космодрума. Насреща им с вой се стрелнаха машини, бързащи към кораба за товара.

А Купър изпяло се отдаде на възприятията, които изпитваше в сънищата си в мизерната стаичка на Земята: ободряващото ухание на прохладния лек въздух, отскачащата поради малкото притегляне крачка, стремително извисяващите се неосквернени червени склонове под лъчите на неяркото слънце.

Лекарят ги очакваше в тесния си кабинет.

– Виноват – каза той, – но вие знаете правилата.

– Ох, тези правила – отговори капитанът. – Ясно, щом трябва.

Седнаха в креслата и запретнаха ръкави.

– Дръжте се – предупреди ги лекарят. – Бодването дава разтрисане.

Така и стана.

„Така беше и по-рано – помисли Купър, – всеки път. Време ми е да свикна“.

Отпусна се тежко в креслото, очаквайки преминаването на слабостта и шока. Лекарят седеше на масата си и също очакваше момента, в който ще дойдат на себе си.

– Тежък рейс? – попита той накрая.

– Леки няма – сърдито отговори капитанът.

Купър поклати глава.

– Този беше най-тежкият от всички. Двигателите...

– Простете ми, Купър – намеси се капитанът, – но ние наистина взехме лекарства. Тук наистина има епидемия. И моят кораб се оказа единственият. Исках да го дам на генерален ремонт, но нямаше време.

Купър кимна.

– Спомням си – каза той.

С мъка се повдигна и погледна през прозореца студения и чужд

марсиански изглед.

– Ако не беше внушението – решително каза той, – нямаше да се справя.

Той се обърна към лекаря:

– Ще можем ли някога да минем и без това?

Лекарят кимна.

– Разбира се. Когато корабите станат по-съвършени и човекът привикне към космическите пътешествия.

– Тази носталгия...

– Няма друг изход – каза лекарят. – Ние нямаше да имаме нито един космонавт, ако всеки път не летяха за дома.

– Това е вярно – съгласи се капитанът. – Никой, и аз в това число, не може да издържи изпитания заради пари.

Купър погледна през прозореца към пясъчния ландшафт и го поласиха тръпки. По-унило място...

„Що за идиотизъм – да се мотая из Космоса – си каза той, – когато в къщи имам жена като Дорис и две деца.“

Изведнъж силно пожела да ги види.

Познати симптоми. Отново носталгия, но сега за Земята.

Лекарят взе от шкафчето бутилка и с щедра ръка напълни три чашки.

– А сега вземете това – каза той – и да забравим всичко!

– Трудно ще забравим – усмихна се Купър.

– В края на краищата – каза капитанът с неестествено весел тон – трябва правилно да се гледа на нещата. Става дума за особеност на професията.

КРАЙ

© 1959 Клифърд Саймък
© Лиляна Бойкичева, превод от руски

Clifford Simak
Condition of Employment, 1959

Източник: <http://kosmos.pass.as> (през <http://sfbg.us>)

Редакция: Mandor, 2006

Публикация: сп. „Космос“ бр.3/1972, ЦК на ДКМС, София, 1972

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/748>]